

תנועת הקיבוץ הדתי

כ"ו אב תש"ע 6.8.10

גיליון מס' 219

פרשת ראה

מאת יואב איתן, קבוצת יבנה

בחירתו של עם ישראל

בדבריו לבני ישראל, מתייחס משה רבנו למקומו של עם ישראל בין העמים:

"כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה" (דברים יד, ב).
"לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים. כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם הוציא ה' אתכם ביד חזקה מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים" (שם ז, ח-ז).
הסיבה לאהבתו המיוחדת של הקב"ה את עם ישראל ובחירתו, לא נתבארה.

דחיית הבחירה התורשתית

בדורות האחרונים, עם התפתחות מדע התורשה (גנטיקה) התפתחה גישה ולפיה ייחודו של עם ישראל הוא תורשתי. לטענה קשיים גדולים בהסבר המציאות. לדוגמא, אם העברת הייחוד היהודי היא תורשתית מדוע ייחודיות זו אינה מופיעה בכל הדורות שמאדם ועד אברהם. גם היעלמות כל סממן יהודי בצאצאיהם של יהודים מתבוללים, מפריכה תיאוריה זו. גם תופעת הגיור וקיומם של גרים חשובים מאד שעמדו לעם ישראל, החל מרות המואביה ממנה צמח בית דוד דרך גרים שהיו מרכזיים בשרשרת העברת התורה כשמעיה ואבטליון.

ממילא יש לחזור להסברו של משה רבנו שקבע,

"מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם".

היהדות החלה באברהם ולא בנח, למרות שניהם היו נביאים. פירוט נסיונותיו של אברהם אבינו בתורה מלמד כי הצטיין במידות שהתבטאו במעשים. ושם טמון הסוד. אם נתבונן נלמד כי אברהם החל להתחנך לסולם הערכים הנכון כבר בבית תרח אביו:

"ותהי שרה עקרה אין לה ולד... ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען" (שם יא, ל-לא).

לאחר שאברם ושרי לא הצליחו להוליד, החליט תרח על שינוי מקום מגורי כל המשפחה עבורם. תרח נהג בחסד ואימץ את המלצות הרפואה של זמנו על שינוי מקום ושינוי אקלים לפתרון בעיות רפואיות. בבית זה גדל אברם. אברם התקדם מעבר לדאגה למשפחה הקרובה, והחל, עם שרי, לדאוג גם לקהילה שסביבם:

"ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר

עשו בחרן" (שם יב, ה).

אברם ושרי לימדו כי על האדם להחיל את דאגתו וחסדו לכל בני האדם, כפי שנצטוו אדם וחווה בגן העדן. מורשת אברהם ושרי הוא יחס אנושי לכל אדם שנברא בצלם אלקים. אבות האומה חיו עיקרון מרכזי זה של התורה ויישמו אותו באופן מרשים גם במצבים של סכנת חיים וגם בזמנים של כמעט ייאוש מהבאת ילדים לעולם. יתכן ולכן כוונו רבותינו באומרם כי אברם כבר קיים את כל התורה עוד טרם מתן תורה. לכן נבחר אברהם על ידי הקב"ה.

עם ישראל מתחיל רק בבני יעקב

כפי שמצייין ר' יהודה הלוי, יעקב אבינו הוא מייסד עם ישראל בגלל מידותיו. כזכור, טרם צאתו את ארץ כנען, צווה אותו יצחק אביו:

"ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען. קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך" (בראשית כח, א-ב).

ברור כי השפחות אינן "מבנות לבן", האם בני השפחות יהיו בין ממשיכי זרעו או שמא עליו לשלחם מביתו. על רקע התלבטות זו ניתן להבין את מאבקו של יעקב ב"איש", בלילה שלפני פגישתו בעשיו.

כזכור לפני פגישתו הגורלית, באמצע הלילה, שינה יעקב את הערכותו והעביר את כל משפחתו אל מחנה אחד:
"ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו.. ויעברם את הנחל" (שם לב,כג-כד).
לאחר העברת המשפחה נשאר יעקב ונאבק ב"איש" ועל פי מדרש רבותינו נאבק על זכותו לכלול את כל בניו כממשיכי זרע אברהם:
(תורה שלמה, מדרש ילמדנו) – "ויותר יעקב לבדו" יחדתי את שמי על אברהם ויצחק, ועוד עליך יש לי לייחד. מכאן ואילך איני מייחד שמי על שום בריה" (אלא על עם – י.א).
בסיום המאבק צלע יעקב על ירכו, הוא האיבר המזוהה עם המשך הזרע, עם "יוצאי ירכו". ואכן, מבני יעקב המשך היהדות אינו ביחידים אלא היא סגולת עם שלם. פירוש זה גם מאיר את בקשת יעקב אבינו לברכה, ומגלה טפח מהמאבק שמאחריה, וד"ל:
"ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני... ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (שם לב,כח-כט).

ייחודיות עם ישראל - במידות

רבותינו הדגישו כי יחודיות עם ישראל היא בשאיפה המתמדת לשיפור במידות האנושיות:
(אבות ה,כג) – כל מי שיש בו שלשה דברים הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו... עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה.
(מדרש רבה דברים ג,ד) - אמר רבי חייא שלשה מדות טובות יש ביד ישראל ואלו הן ביישנים ורחמנים וגומלי חסדים.
מדבריהם משתמע כי עם ישראל יוכל להשאר עם נבחר רק בתנאי שיקיים את מצוות התורה, כי הן הערובה להשגת המידות הנכונות. את הקשר ההדוק שבין בחירת עם ישראל לקיום התורה גם קבעו לציין ולהודות כל יום בתפילה:
"ברוך אתה.. אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

יואב איתן - ד"ר לפילוסופיה, מתמחה בטיפוח וממשק עופות. נשוי לניצה, אב לשלושה ילדים, בן וחבר קבוצת יבנה. עובד בלול.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat.hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039